

Овчаренко Леся Валеріанівна,
доцент кафедри економічної безпеки
та фінансових розслідувань;
Федорюк Людмила Василівна,
викладач кафедри економічної безпеки
та фінансових розслідувань;
Національна академія внутрішніх справ

ВПЛИВ РИНКУ ПРАЦІ НА БЮДЖЕТНУ ПОЛІТИКУ В УКРАЇНІ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне вторгнення в Україну нанесло величезних збитків українській економіці та залишила мільйони людей без роботи. Наслідком було зростання кількості безробітних, викликане зменшенням робочих місць із-за зруйнованих виробничих приміщень, релокаційних процесів тощо. Зростання безробіття відбулося також через глибокий спад економічної активності та поповнення лав безробітних вимушеними переселенцями й, які потребують працевлаштування.

В Україні безробітним визнається особа віком від 15 до 70 років, яка через відсутність роботи не має заробітку або інших, передбачених законодавством доходів, як джерела існування, готова та здатна приступити до роботи [1].

В свою чергу, в економічній науці та практиці ринок праці представляє собою систему суспільних відносин, пов'язаних із процесами купівлі – продажу специфічного товару - «робоча сила». Крім того, ринок праці можна розглядати як сферу працевлаштування, формування попиту й пропозиції на робочу силу. Його можна трактувати і як механізм, що забезпечує узгодження ціни та умов праці між роботодавцями і найманими працівниками.

Особливість ринку праці полягає в тому, що він охоплює не тільки сферу обігу товару «робоча сила», а й сферу виробництва, де найманий працівник перебуває у трудових відносинах. Відносини, що тут виникають, зачіпають важливі соціально-економічні проблеми, а тому потребують особливої уваги з боку держави[2; 230].

Ринок праці – невід'ємна складова ринкової системи. Він може ефективно функціонувати лише у взаємозв'язку з іншими складовими ринку. Ринки праці, товарів, послуг, цінних паперів, фінансових ресурсів і житла чутливо реагують на ситуацію, що складається в економіці. Порушення, перебої на будь-якому з ринків відчутно впливають на всі інші.

Та, попри всі існуючі в економіці проблеми, відновлення ринку праці продовжується, українці активно шукають нову роботу, а держава зі свого боку намагається допомагати громадянам різноманітними програмами підтримки працевлаштування.

Центри зайнятості пропонують громадянам різноманітні освітні програми підвищення кваліфікації для того, щоб українці могли навчитися

новому та спробувати себе у іншій сфері. Для вирішення проблеми безробіття уряд впровадив низку програм – релокації підприємств із зон активних бойових дій у більш спокійні регіони України, проект «єРобота», що передбачає, зокрема, гранти на відкриття власного бізнесу з обов'язковим створенням нових робочих місць, а також стимулювання роботодавців брати на роботу переселенців шляхом виплати їм компенсацій заробітної плати за перші 2 місяці у розмірі мінімальної оплати праці (6700 гривень). Крім цього, тепер безробітних залучають до суспільно корисних робіт в рамках проекту «Армія відновлення». Не менш важливим залишається питання перенавчання, адже в умовах, коли дуже важко знайти роботу за фахом, можна ризикнути і спробувати себе у принципово новій сфері. Перенавчання і навчання є одними з головних активних програм. Існує програма ваучер на навчання, яка передбачає отримання освіти вартістю 10 прожиткових мінімумів – це майже 26 тисяч грн – у будь-якому освітньому закладі, який обирає людина [3].

Війна вплинула на знецінення людського капіталу, спричинивши значну колективну психологічну травму, яка ще довго впливатиме на психічне та фізичне здоров'я людей, що у свою чергу відіб'ється на продуктивності праці.

Інша проблема – невідповідність поточного стану підготовки робочої сили потребам економіки. Плани системи освіти щодо підготовки робочої сили, розроблені ще до війни, не змінювались, що ускладнює пристосування до сучасних вимог ринку.

За даними Державної служби зайнятості, однією з головних проблем на ринку праці є професійно-кваліфікаційний дисбаланс і певні диспропорції між попитом і пропозицією робочої сили [4].

Для підвищення рівня зайнятості у воєнний час і період економічного відновлення країни дуже важливим є забезпечення мобільності робочої сили: це сприятиме зміцненню її адаптивності, підвищенню конкурентоспроможності, а також ефективності використання. Трудова мобільність, що визначає якісну характеристику робочої сили, її потенційну здатність до зміни функцій у виробництві матеріальних і нематеріальних благ, готовність до професійно-кваліфікаційного зростання, освоєння нових професій, адаптування в динамічних виробничих умовах, має забезпечити успішне функціонування підприємств, розташованих поза зоною бойових дій та переміщених із небезпечних територій.[5]

Як повідомлялося, в НБУ протягом 2023–2025 років очікують відновлення ринку праці на тлі зростання економіки. Рівень безробіття поступово знижуватиметься: у 2023 році – до 18,3%, у 2024 році – до 16,5%, а у 2025 році – до 14,7%. У НБУ відзначили, що, перш за все, це буде пов'язано з імовірним збереженням значних кваліфікаційних і регіональних диспропорцій на ринку праці і поверненням мігрантів з-за кордону. [6]

Таким чином, бюджетна система повинна реагувати та впливати на відносини, що реалізують фінансові інтереси і цілі держави. Звідси головним пріоритетним напрямком бюджетної політики України має стати фінансове

оздоровлення підприємств реального сектора шляхом створення сприятливих макроекономічних умов і проведення зваженої податкової реформи [2;236], що створить сприятливу ситуацію на ринку праці.

Ринок праці в Україні в період воєнного стану залишається важливим інструментом, спрямованим на вирішення актуальних проблем бюджетної політики через фінансовий розвиток підприємств реального сектору економіки.

Список використаних джерел:

1. Про зайнятість населення: Закон України від 5.07.20123 №5067-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (дата звернення: 25.09.2023).
2. Поняття ринку праці, потреба та механізм його регулювання. Бюджетна політика: регіональний аспект: монографі / Н.В.Вишневська; Волин.держ.ун-т ім. Лесі Українки, Екон.ф-т, Каф.держ.фінансів.-Луцьк: Вежа,2007-240 с.
3. Роботу для кожного: як знайти можливість заробітку у важкі часи. URL: <https://www.dcz.gov.ua/publikaciya/robotu-dlya-kozhnogo-yak-znaytu-mozhlyvist-zarobitku-u-vazhki-chasy> (дата звернення: 25.09.2023).
4. Робоча сила в Україні: як війна впливає на її майбутнє? URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/06/8/700951/> (дата звернення: 25.09.2023)
5. Ринок праці України в умовах воєнного стану: деякі аналітичні оцінки URL : https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-04/oglyad_rinokpraci_0.pdf (дата звернення: 25.09.2023).
6. Укрінформ URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3707740-riven-bezrobitta-v-ukraini-torik-stanoviv-211-nacbank.html#:~:text=%D0%AF%D0%BA%20%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BE%D0%BC%D0%BB%D1%8F%D0%BB%D0%BE%D1%81%D1%8F%2C%20%D0%B2%20%D0%9D%D0%91%D0%A3%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%82%D1%8F%D0%B3%D0%BE%D0%BC,%E2%80%93%20%D0%B4%D0%BE%2014%2C7%25> (дата звернення: 25.09.2023).